

plarze dzieł Liwiusza i Seneki; u Tryfona kupowano Kwintyliana i epigramy Marcjalisa. O innych wydawcach: Poliuszu Valerianusie Sekundusie, urzędującym niedaleko Forum Pokoju i zbierającym popularne wówczas epigramy, jak i o Atrektusie, który rozłożył swoją witrynę w rzymskiej dzielnicy Argiletum wspomina Marcjalis. U Geliusza, a także u Swetoniusza w żywocie cesarza Klaudiusza, występuje wzmianka o „Sigillaria”, placu, gdzie sprzedawano nie tylko książki, ale również małe obrazki i figurki. Przy wejściu do sklepu księgarz umieszczał aktualne spisy nowości książkowych. Niemalże też udział w ożywieniu rynku księgarskiego posiadali prywatni zbieracze. Właśnie z myślą o nich sporządzano różnego rodzaju przewodniki, zawierające wskazówki na temat sposobów nabywania poszukiwanych pozycji⁵.

Księgarze sprzedawali swoje kopie po niezbyt — w warunkach rzymskich — wygórowanych cenach⁶: od 2 do 4 sesterców za zeszyt o objętości 20 stron, a za *liber*, książkę dwukrotnie większą, liczono do 5 denarów. Dla Marcjalisa 4 sesterce za zeszyt jego drobnych wierszy nie wydawało się ceną zbyt wygórowaną. Z kolei za niemalże uznał cenę 5 denarów za pierwszą, pięknie wydaną księgę swoich epigramatów, liczącą 700 wersów, podczas gdy „Xenia” o objętości 270 wersów, kosztowały u innego wydawcy znacznie mniej, bo zaledwie 1 denara. Za przepisanie jednego zwoju płacono od 6 do 10 sesterców; tyle w przybliżeniu wynosiła dieta klienta, określana jako głodowa⁷. Niższe ceny osiągały w czasach Domicjana wiersze Stacjusza. Za zwoj jego utworów żądano zaledwie 2 1/2 sesterca⁸.

Z danymi tymi pozostaje w pewnym związku uwaga Sokratesa o niskich cenach sprzedaży książek o treści filozoficznej. Jak podaje Platon, pisma znanego filozofa Anaksagorasa można było kupić już za jedną drachmę⁹. Podobnie pismo „O gniewie” stoika Chryzypa, należące do najbardziej poszukiwanych na rzymskim rynku księgarskim, sprzedano za niewygórowaną cenę 5 denarów; zbliżona wartość wynika z przekazu Arriana¹⁰. Również Geliusz zakupił w Brundizjum wiele greckich zwo-

⁵ Cic., *Phil.* II 9, 21; Catull. 14, 16, 55, 4; Hor., *Ep.* I 20, 1—2; Sen., *De benef.* VII 6, 1; Mart. I 1, I 2, I 113, I 117, IV 72, XIII 3; Suet., *Claud.* 16, 3; Gell. II 3, 5.

⁶ Por. na temat cen S. Mrozek, *Prix et rémunération dans l'occident romain*, Gdańsk 1975; R. Pankiewicz, *Value of gold in relation to goods in the late Roman Empire*, „Eos” LXXIII 1985, s. 171 nn.

⁷ Mart. I 59, 1—2, I 117, 17, XIII 1—4. Por. I 66, 4. Na niski poziom cen książek w świecie rzymskim zwrócił już uwagę V. S. Sokolov, *Plinij Młodszy*, Moskwa 1976, s. 99 n.

⁸ Stat., *Silv.* IV⁹, 7.

⁹ Plat., *Apol.* 260.

¹⁰ Epict., *Diatr.* I 14; Mart. XIII 1—4. Por. Cic., *Ad Attic.* XIII 21 a; P. Me-diol. 11.